

6. De mens op de proef gesteld

In de vrijheid tot kiezen, zit de mogelijkheid een verkeerde keuze te maken. Er zijn vele wegen waarlangs zo'n keuze tot stand kan komen. We gaan die hier niet behandelen, omdat ze buiten het kader van deze studie vallen. Het voorbeeld van wat in de Hof gebeurde laat duidelijk zien hoe God werkt, om aan het licht te brengen of iemand bereid is Hem te geloven en te gehoorzamen. Dit wordt in de Schrift 'beproeven', 'op de proef stellen' genoemd – wat overeenkomt met (uit)testen. Het principe vinden we in Deuteronomium 13:3: "de HEERE, uw God, stelt u ... op de proef om te weten of u de HEERE, uw God, liefhebt met heel uw hart en met heel uw ziel".

Nu weet God heel goed wat er in het hart van een mens is, maar het moet – in verband met Gods rechtvaardigheid in Zijn keuze voor de ene mens boven de andere – duidelijk worden voor mensen en engelen; en niet in het minst voor de mens die op de proef wordt gesteld zelf, zodat hij zijn zwakheden leert kennen en daaraan kan werken. Jakobus schrijft over het heerlijke gevolg voor wie het geloof behoudt als dat op de proef wordt gesteld (en daarvan leert):

"Zalig is de man die verzoeking verdraagt [in de zin van: zich niet laat verleiden eraan te ontkomen (zie Galaten 6:12), of niet mokt en mort, als hij op de proef wordt gesteld, wat past bij wat vooraf ging – "want u weet dat de beproeving van uw geloof volharding teweeg brengt" in vers 3 – en wat nu verder volgt], want als hij beproefd gebleken is, zal hij de kroon van het leven ontvangen, die de Heere beloofd heeft aan hen die Hem liefhebben." (Jak 1:12)

De eerste mens faalde toen hij op de proef werd gesteld

De eerste mensen werden op de proef gesteld door middel van twee bomen en een slang (zijn aard behoort niet tot ons onderwerp, en laten we daarom voor wat die is). Laten we voorop stellen dat het niet om de bomen of de vruchten daarvan als zodanig ging, want die bomen brachten geen vruchten voort met een stofje dat je eeuwig kon laten leven, of zo giftig dat het je kon doden. Eeuwig leven is een gave van God, en Hij is het Die het leven geeft en neemt. De bomen waren symbolen voor geloof, gehoorzaamheid en leven, en voor ongeloof, ongehoorzaamheid en dood. Het leven is voor iedereen toegankelijk voor wie God gelooft en 'met Hem wandelt', dus Hem dient en gehoorzaamt – en daarom was de boom toegankelijk zolang zij God gehoorzaamden (ten minste een beeld van dat zij zouden blijven zoals zij waren, want de verdrijving uit de hof was symbolisch voor dat zij niet eeuwig zouden hoeven lijden). De dood is het gevolg van ongeloof en ongehoorzaam aan God – hier door te doen wat God had verboden. De slang was symbolisch voor de verleiding tot ongehoorzaamheid. De slang stelde tegenover de waarheid van God, dat zij op de dag dat zij van de verboden boom zouden eten zouden sterven, de leugen: "U zult zeker niet sterven". Door redenering wist de slang dat zij niet plotseling dood zouden neervallen, want dan moest God nieuwe mensen scheppen of Zijn plan opgeven; en beide zouden niet in overeenstemming zijn met wat God had gezegd over Zijn scheppingswerk, met inbegrip van de mens: "zie, het was zeer goed". Ook de vrouw, Eva, tot wie de slang sprak, kon dit bedenken. Maar dat was niet de verleiding; want ook als zij niet at van die boom zou zij niet sterven. De verleiding zat in wat volgde: "God weet dat, op de dag dat u daarvan eet, uw ogen geopend zullen worden en dat u als God zult zijn, goed en kwaad kennende" (Gen 3:5). Met andere woorden: 'God houdt u dom, en wil niet dat u wordt als Hij'. Zijn als God was de belofte aan de mens voor de toekomst, als hij bereidwillig had gedaan zoals God van hem vroeg, dus als hij de proef had doorstaan. De slang suggereerde een kortere weg tot de heerlijkheid, door het eten van de verboden vrucht. En als niet de straf van de dood volgde, was dit wel heel aantrekkelijk:

"En de vrouw zag dat die boom goed was om ervan te eten en dat hij een lust was voor het oog, ja, een boom die begerenswaardig was om er verstandig door te worden; en zij nam [greep, roofde] van zijn vrucht en at; en zij gaf ook (wat) aan haar man, die bij haar was, en hij at (ervan)." (Gen 3:6)

Zij hadden de proef dus niet doorstaan. Niet omdat God hen niet goed had gemaakt, maar omdat zij een vrije wil hadden en daarmee vrijwillig een andere weg kozen dan God hen gewezen had, terwijl de vrouw – toen de slang haar vroeg wat God had gezegd over het eten van de bomen in de Hof – het juiste antwoord had gegeven. Ook zal zij niet onwetend zijn geweest wat dood en onsterfelijkheid was, want zij sprak met de onsterfelijke engel in de Hof en zag ongetwijfeld dieren sterven. Adam zal de vrucht hebben herkend die Eva hem liet eten. Misschien vertelde Eva hem (al of niet op een vraag van hem daarover) wat voor vrucht zij at, misschien niet. Misschien vroeg hij waarom zij daarvan at, misschien niet. Het feit dat Eva nog altijd leefde zal een geruststelling zijn geweest, en hem ertoe hebben gebracht er ook van te eten.

De laatste Adam overwon toen Hij op de proef werd gesteld

Paulus stelt in Romeinen hoofdstuk 5 de rechtvaardigheid van Christus tegenover de overtreding van Adam. In zijn eerste brief aan de Korintiërs maakt hij dit nog duidelijker, door de eerste van de natuurlijke schepping tegenover de Eerste van de nieuwe schepping te plaatsen: "De eerste mens Adam is geworden tot een levend wezen, de laatste Adam tot een levendmakende Geest" (15:45).

"De laatste Adam" in de zin van 'de uiteindelijke'. Er komt niet nog een andere Mens, want boven de nieuwe geestelijke schepping komt niet nog iets hogers. Maar als de eerste Adam op de proef werd gesteld op het punt van de hem beloofde heerlijkheid, werd Jezus dat dan ook? Het antwoord is: ja. De eerste mens wilde niet afhankelijk zijn van God, en nam wat hij vond dat hem toekwam op grond van zijn hoge rang in Gods schepping als 'heerser' over de dierenwereld. Jezus werd een nog veel hogere rang in het vooruitzicht gesteld: die van 'heerser' over de gehele schepping, met inbegrip van de mensen en de engelen. Wat een verleiding lag er voor Hem die heerlijkheid te nemen, grijpen, roven. In Filippienzen 2:5-10 wijst Paulus hierop, met een duidelijke weerklank uit Genesis 3:

"Laat ... die gezindheid [van nederigheid, onzelfzuchtigheid] in u zijn die ook in Christus Jezus was, Die, terwijl Hij in de gestalte van God was *, het niet als roof beschouwd heeft aan God gelijk te zijn, maar Zichzelf ontledigd heeft [door niet de positie van koning na te streven] door de gestalte van een slaaf aan te nemen en aan de mensen gelijk te worden [door zich met hen te vereenzelvigen, één van hen te willen zijn]. En in gedaante als een mens bevonden, heeft Hij Zichzelf vernederd en is gehoorzaam geworden, tot de dood, ja, (tot) de kruisdood. Daarom heeft God Hem ook bovenmate verhoogd en heeft Hem een Naam geschonken boven alle naam, opdat in de Naam van Jezus zich zou buigen elke knie van hen die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn."

*

Dit zegt niets over Jezus eeuwig voorbestaan, of zelfs dat Hij God was Die als mens naar de aarde kwam. Want waarom zou Hij die (volgens deze opvatting) de mens naar zijn beeld en gelijkenis had gemaakt, het "aan God gelijk zijn" kunnen of moeten 'roven' als Hij dat Zelf al was en dat straks aan andere mensen moest geven? En hoe moest Hij dan verhoogd worden, en door Wie en waarom als Hij Zelf God was?

Wat Paulus hier zegt, is dat Jezus niet als Adam was door te nemen, grijpen (hier: roven) wat voor Hem bestemd was, maar zich afhankelijk stelde van God zijn Vader (door als knecht, slaaf, op te treden in plaats van zich koning te maken). Dit betekende voor Hem de moeilijkste weg nemen in plaats van de gemakkelijkste weg; de smalle weg in plaats van de brede, het lijden in plaats van de heerlijkheid.

Jezus heeft de proef volmaakt doorstaan, en daarom heeft God Hem de beloofde heerlijkheid geschonken. Dit houdt in dat Hij niet terugkeerde tot een eerdere heerlijkheid, want dan stond Hij al boven mensen en engelen. Juist het redengevend 'daarom' geeft aan dat Hij zich de ware Mens toonde en daarom de heerlijkheid, die God Adam beloofd had, ontving. Misschien denkt u: 'maar Jezus zei toch zelf: "En nu verheerlijk Mij, U Vader, bij Uzelf, met de heerlijkheid die Ik bij U bezat [in de grondtekst staat 'had'] voordat de wereld er was." (Joh 17:5)'. Maar let op het verband – wat altijd belangrijk is. Hiervóór zegt Hij: "Ik heb U verheerlijkt op de aarde. Ik heb het werk volbracht dat U Mij gegeven hebt om te doen" (vs. 4). Dus moeten we dit in hetzelfde kader zien als wat Paulus in zijn brief aan de Filippenzen zegt. De heerlijkheid was niet iets dat Hij al bezat "voordat de wereld er was", maar die voor Hem bestemd was als Hij het Hem opgedragen werk volbracht zou hebben. Als Jezus tot zijn discipelen zegt: "Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven" (Joh 6:47), betekent dit niet dat de gelovige vanaf dat moment eeuwig leeft, maar het hem de zekerheid geeft dat hij dat eeuwige leven zal ontvangen bij het oordeel na Christus' wederkomst (zie vers 40). In dezelfde betekenis als Jezus gebruikt de apostel Johannes het in zijn eerste brief (5:11,12): "En dit is het getuigenis, namelijk dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in Zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet".

De leerling staat niet boven de Meester

Uiteraard geldt hierbij dat de leerling niet boven de Meester staat, en dat de gelovige in Christus daarom ook volbracht moet hebben wat God van hem vraagt. Let in dit verband op wat Paulus schrijft aan Timotheüs: de heerlijkheid is voor hem weggelegd, en zal hem gegeven worden op de dag dat Christus verschijnt:

"Ik heb de goede strijd gestreden. Ik heb de loop tot een einde gebracht. Ik heb het geloof behouden. Verder is voor mij weggelegd de krans van de rechtvaardigheid die de Heere, de rechtvaardige Rechter, mij op die dag geven zal. En niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning hebben liefgehad." (2 Tim 4:7,8)

Zo was de heerlijkheid voor Christus weggelegd in de hemel, en is Hem gegeven na zijn hemelvaart, als verhoging vanwege zijn bereidwilligheid als de Knecht in Jesaja lijden te ondergaan, om zondaars te bevrijden van zonde en dood.